

Špecifické poruchy učenia

Pojem špecifické poruchy učenia (ďalej ako „ŠPU“) zahŕňa v sebe poruchy, ktoré sú charakterizované neschopnosťou integrovať viac mentálnych funkcií do jedného učebného cieľa. Špecifické poruchy učenia predstavujú názov pre skupinu rôznorodých porúch, ktoré majú spoločné to, že sa im pripisujú dysfunkcie centrálného nervového systému.

K špecifickým vývinovým dysfunkciám patrí celý rad porúch, ale medzi základné poruchy učenia môžeme zaradiť:

- **Dyslexia** – porucha osvojovania čítacích schopností. Je najznámejším pojmom z celej skupiny porúch učenia, pretože najnápadnejšie ovplyvňuje školskú úspešnosť žiaka. Pri tejto poruche je úroveň čítania na výrazne nižšej úrovni, ako by sme očakávali vzhľadom na iné schopnosti a výkony žiaka.
- **Dysgrafia** – porucha osvojovania písania. Postihuje grafickú stránku písomného prejavu, jeho čitateľnosť, úpravu, žiak si ťažko zapamätá písmená a taktiež ich s ťažkosťami píše. S dysgrafiou sa niekedy spája aj dyspinxia – porucha kresliaceho aktu, ktorá sa samostatne *vyskytuje vzácné*.
- **Dysortografia** – porucha osvojovania pravopisu. Málokedy sa vyskytuje samostatne - často býva diagnostikovaná spolu s dyslexiou alebo s dysgrafiou. Porucha nepostihuje celú oblasť gramatiky. Žiaci s touto poruchou si najčastejšie zamieňajú krátke a dlhé samohlásky, nerozlišujú slabiky dy/di, ty/ti, ny/ni, ly/li, vynechávajú, pridávajú, zamieňajú si písmená alebo celé slabiky atď. Vzniká väčšinou na podklade poruchy sluchovej percie (najmä sluchovej diferenciácie – rozlišovanie zvukov, tónov, hlások, slabík slov, sluchovej analýzy a syntézy a sluchovej pamäti. Žiak s touto poruchou gramatické pravidlá ovláda, ústne ich dokáže vysvetliť a odôvodniť, ale nedokáže ich aplikovať, a tak v písomnom prejave robí chyby.
- **Dyskalkúlia** – porucha osvojovania matematických schopností. Prejavuje sa problémami v orientácii na číselnej osi, zámenami číslic (6–9), zámenami čísel (208–280), neschopnosťou v porozumení a prevádzaní matematických operácií (sčítavanie, odčítavanie, násobenie, delenie), poruchami priestorovej a pravo-ľavej orientácie.
- **Dyspraxia** – porucha, ktorá postihuje osvojovanie, plánovanie a prevádzanie účelových pohybov. V literatúre sa uvádza aj označenie vývojová porucha koordinácie, senzomotorická dysfunkcia a pod.
- **Dysmúzia** – narušenie hudobných schopností, pri ktorej dieťa nedokáže hudbu vnímať, produkovať a naučiť sa spievať.

Pre všetky uvedené poruchy platí, že sa objavujú od raného štádia osvojovania si danej zručnosti, nie sú len dôsledkom nedostatočnej príležitosti učiť sa, nevyplývajú z mentálnej retardácie alebo senzomotorického deficitu (poruchy zraku) a ich príčinou nie je získané poškodenie mozgu alebo ochorenie. Oslabenie sa týka niektorých funkcií kognitívnych, motorických, pamäťových, rečových, intermodalít a seriality. Ide o heterogénnu skupinu problémov, ktoré sa prejavujú najmä pri osvojovaní a používaní písanej formy reči - čítania, písania, v matematike a v iných školských zručnostiach. ŠPU majú individuálny charakter, to znamená, že sa neprejavujú rovnako u každého dieťaťa, aj keď majú spoločné znaky.

Prejavy vývinových porúch učenia

Pre deti s vývinovými poruchami učenia bývajú časté ťažkosti vo vykonávaní úloh a rôznych aktivít:

- vymenovanie dní v týždni, mesiacov v roku, abecedy...
- určovanie presného času podľa hodín
- postup jednotlivých činností, na seba nadväzujúce kroky
- problémy s pravo-ľavou orientáciou
- neplynulé /chybné/ očné pohyby, užšie zorné pole
- oneskorenie vývinu reči, ťažká a namáhavá artikulácia, problémy v obratnosti mikromotoriky hovoriacich
- nemotornosť, ťažkosti s rytmom pri tanci, hre na hudobný nástroj, loptových hrách, častejšie náhodné úrazy
- nevypelost' sluchového vnímania – rozlišovanie, analýza, syntéza
- nepresnosť zrakového vnímania, nespoľahlivá a slabá zraková pamäť
- ťažkosti s koncentráciou pozornosti, ľahká rozptyľiteľnosť
- hyperaktivita /nadmerne aktívne/, prípadne hypoaktivita /nadmerne pasívne/
- ťažkosti pri spájaní písmen do slabiky, slova, zamieňanie písmen
- neúhľadný zápis, ťažkosti s dodržaním tvaru písmena
- veľa chýb v zápise – chýbajúce písmená, zámeny písmen, nepíše dĺžne, mäčkene
- neporozumie slovnú úlohu v matematike
- nevie správne zapísať čísla, dlho potrebuje pomoc prstov pri operáciách
- ťažkosti s osvojovaním si a používaním násobilky
- nevie sa naučiť násobilku, dlho mu trvá, kým vypočíta a často sa mylí
- ťažkosti s geometriou, orientáciou na mape, v cestovnom poriadku, v priestore – „stratí sa“

Prejavy dyslexie:

- pomalé a ťažkopádne čítanie
- chybné čítanie slabík a slov
- vynechávanie, pridávanie písmen, jedného, viacerých
- hádanie a domýšľanie slov podľa počiatočných písmen, slabiky
- chybné opravovanie prečítaného
- nedodržiavanie interpunkčných znamienok /dĺžne, mäčkene, bodky/
- rýchle čítanie, bez porozumenia čítaného textu, dieťa nedokáže povedať o čom čítal /počúval čítané/, nepostrehne súvislosti, vzťahy
- zámeny písmen, ktoré sú tvarovo podobné b/d, p/q, k/h, t/j, m/n,...
- zámeny písmen zvukovo podobných t/d, s/z/c, h/ch..
- zámeny samohlások
- zámeny zrkadlovo symetrických písmen a/e, b/d, t/j, z/s
- zámeny poradia písmen, aj celých slabík v slove šíp-píš, tašky-šatky
- zámeny iných písmen n/p, r/v..

Prejavy dysgrafie a dysortografie

- neúhľadný zápis písmen, pri prepisovaní slova ešte horší zápis
- pomalé tempo písania
- nerovnako veľké písmená, rôznych sklon písmen, nepíše na riadok
- zámeny písmen, podobne ako v prejavoch dyslexie
- zo slov vypadávajú písmená pri písaní
- nedokáže rozpoznať hranice slov, píše slová spolu, alebo ich nelogicky rozdeľuje
- krčovitý držanie pera, malý rozsah pohybu zápästia, nesprávne držanie pera, silný tlak písacej potreby
- nezapíše správne bodky, dĺžne, mäkčene...
- vie pravidlá pravopisu, ale pri písaní ich nedokáže používať
- výraznejší rozdiel v kvalite písania ak má obmedzený čas na zápis, menej chýb, ak pracuje v pohode, bez časového limitu

Prejavy dyskalkúlie

- nevie správne zapísať čísla, zamieňa si tvarovo podobné čísla, nechápe rad čísel /vzostupný aj zostupný/, nesprávne číta aj zapisuje viacciferné čísla
- nechápe pojem číslo, nevie slovne vyjadriť počet ukazovaných predmetov, správne porovnať skupiny predmetov
- zámeny matematických operácií, nechápe matematické symboly
- ťažko sa orientuje v prechodoch cez desiatku, stovku,... nedokáže urobiť rozklad čísel, a opačne
- nedokáže doplniť postupnosti, matematických radoch - najmä vzájomné vzťahy medzi číslami
- nevie sa zorientovať v číslach, v ktorých na niektorých pozíčných hodnotách sú nuly
- dlho potrebuje pomoc prstov, názoru pri operáciách
- ťažko sa učí odčítanie s prechodom cez desiatku
- ťažkosti s osvojovaním si a používaním násobilky
- nevie sa naučiť násobilku, dlho mu trvá, kým vypočíta a často sa mylí
- nechápe operáciu delenia, vysoká chybovosť /zvládnutá násobilka/
- nedokáže počítat' spamäti
- problematický zápis čísel pod seba /do stĺpcov/ a operácie s nimi
- nedokáže riešiť zložené úlohy /potreba udržať v pamäti čiastkové výsledky/
- nedokáže si slovné zadanie prečítať, porozumieť, previesť úlohu do systému čísel
- pomalá automatizácia čiastkových krokov
- ťažkosti s geometriou
- problémy s orientáciou na mape, v cestovnom poriadku, encyklopédii a pod.

Spracovala: Mgr.A.Moravčíková – špeciálny pedagóg CPPPaP

Literatúra: Zelinková – Poruchy učení, Pokorná – Teória a náprava vývojových poruch učení a chování, Simon – Dyskalkúlia, Blažková – Poruchy učení v matematice a možnosti jejich nápravy a interné materiály CPPPaP